

SLOVENSKÝ ZVÄZ ASTRONÓMOV

Tomášovská 63, 979 01 Rimavská Sobota

info@szaa.org, www.szaa.org

Tlačová správa Slovenského zväzu astronómov

23. septembra 2014 sa začína astronomická jeseň („Lastovičky na odletu, koniec babiemu letu“)

Pravidelné striedanie ročných období je spôsobené sklonom zemskej osi k jej obežnej dráhe a obhom Zeme okolo Slnka. Aj keď podľa meteorológov nastáva jeseň už 1. septembra, tá astronomická začína až dňom jesennej rovnodennosti. Pri rovnodennosti prechádza stred slnečného kotúča svetovým rovníkom. Jesenná rovnodennosť je okamih, keď je Slnko presne na nebeskom rovníku a v ďalších dňoch, až do jarnej rovnodennosti je pod ním. Jeho poludňajšia výška je u nás $41,5^\circ$ a bude postupne klesať až na $18,5^\circ$, ktorú dosiahne pri zimnom slnovrate 22. decembra.

Tohto roku nastane **jesenná rovnodennosť 23. septembra o 4:29 letného stredoeurópskeho času**. Táto rovnodennosť nastáva prevažne 22. alebo 23. septembra, 21. septembra nastane až v roku 2092 a 24. septembra dokonca až v roku 2303. Slnko vstupuje podľa astrológov do znamenia Váh, no v skutočnosti sa však premieta do súhvezdia Panna.

Ak zanedbáme vplyv zemskej atmosféry pri rovnodennosti vychádza Slnko, s výnimkou pólou, presne na východe a zapadá presne na západe. Deň aj noc sú rovnako dlhé – 12 hodín a súmrak (prechodné obdobie medzi dňom a nocou) je najkratší. Vzhľadom k tomu, že vplyvom astronomickej refrakcie sú všetky telesá na nebeskej sfére zdanlivo posunuté vyššie k zenitu (nadhľavníku), budú **deň aj noc u nás rovnako dlhé až 25. septembra**.

Po jesennej rovnodennosti (koncom septembra a začiatkom októbra) zvyčajne nastáva aj „babieme leto“, čo je obdobie príjemného jesenného počasia, ktoré je spôsobené rozsiahlou tlakovou výšou nad strednou a juhovýchodnou Európou. Dĺžka „babiého leta“ je však v jednotlivých rokoch veľmi rozdielna, od niekoľkých dní až po takmer 2 mesiace. Jeseň je obdobie nostalgické, melancholické s typickými rannými hmlami, no aj krásne farebné. Je to čas zberu úrody, hlavá sezóna hubárov, vo vzduchu poletujú pavučinky... V minulosti bolo bežné vídavať na drôtoch množstvo lastovičiek, ktoré sa chystali na svoju ďalekú púť až do južnej Afriky. Dnes ich je stále menej aj v dôsledku nelegálneho ničenia ich hniezd.

S jesennou rovnodennosťou je u nás o niečo menej zvykov ako je tomu pri jarnej rovnodennosti alebo slnovratoch.

Naši predkovia si uctievali bohyňu Oseň, pod dotykom ktorej všetko dozrieva, zlatne, sfarbuje do červenkastých tónov, príroda sa pripravuje na zimný odpočinok. Je to koniec leta, čas poďakovania na úrodu, príprava na dobu chladu. Obetovali jej chlieb, pripravovali oplátky a kašu z obilia, kukuričnej múky aj typické jedlá z fazule. Bol to čas hodovania, vinobrania, pitia medových nápojov. Mágia a liečivé bylinky, ktoré nosili zavesené na krku, ich mali chrániť pred zlými duchmi a príchodom chladnejšieho obdobia. Svoje príbytky si ozdobovali jesennými plodmi, obilnými klasmi, tekvicami a všetkým s červenou, hnedou a zlatou farbou. Uctievali pestrosť jesene, no vyhýbali sa čiernej a šedej.

V rokoch 1792 – 1805 jesennou rovnodennosťou začínal aj Francúzsky revolučný kalendár a dodnes je to významný sviatok v Japonsku ako spomienka na predkov a mŕtvych. V Číne je ju oslavujú dračími tancami so zdobenými lampášmi a vo Veľkej Británii sa slávi ako deň vďakyvdania a „rohu hojnosti“.

Starogrécka Persefona, Diova dcéra, sa vracia v jeseni do podzemia k svojmu krutému manželovi Hádesovi, príroda smutnie, kvety vednú, príroda začína byť pustá a nevlúdna.

RNDr. Pavol Rapavý